

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОЇ НАДІЙНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лантух І.В. Моделювання процесу розвитку особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності. У статті розглядається психологічні особливості надійності підприємців та її розвиток у процесі навчання та професійної діяльності. Розкриті проблеми моделювання процесу розвитку особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності. Доведено, що моделювання розвитку особистісної надійності, як процес, може проводитися в декілька етапів: формування *когнітивної моделі* об'єкта на основі особливостей сприйняття, установок, цінностей, інтересів; побудова *змістовної моделі*, яка відображає упорядковану інформацію про поведінку об'єкта, його зв'язки з зовнішнім світом, закономірності функціонування; *апробація моделі* на практиці і постановка завдання щодо подальшого супроводу і дослідженню.

Ключові слова: надійність, підприємець, моделювання, розвиток особистісної надійності, професійна діяльність підприємців, професійна надійність підприємців.

Лантух І.В. Моделирование процесса развития личностной надежности субъектов предпринимательской деятельности. В статье рассматриваются психологические особенности надёжности предпринимателей и её развитие в процессе обучения и профессиональной деятельности. Раскрыты проблемы моделирования процесса развития личностной надёжности субъектов предпринимательской деятельности. Установлено, что моделирование личностной надёжности, как процесса, может проводиться в несколько этапов: формирование *когнитивной модели* на основе особенностей восприятия, установок, ценностей, интересов; построение *содержательной модели*, которая отражает упорядоченную информацию о поведении объекта, его связи с внешним миром, закономірности функционирования; *апробація моделі* и постановка задания относительно дальнейшего сопровождения и исследования.

Ключевые слова: надёжность, предприниматель, моделирование, развитие личностной надёжности, профессиональная деятельность предпринимателей, профессиональная надёжность предпринимателей.

Постановка проблеми. Україна має здійснити структурні реформи, які створять передумови для збалансованого розвитку і всеохоплюючого зростання економіки країни, яка особливо потребує активний розвиток підприємництва. Головний акцент таких структурних реформ - на технологічній модернізації інфраструктури та промислового комплексу, де реіндустріалізація відбувається шляхом активної інноваційної державної політики через створення національної мережі інноваційних полюсів зростання: технопарків, бізнес-інкубаторів, стартап-центрів, центрів технологічного трансферу. Створення власної моделі технологічного розвитку має відбуватися із використанням широкомасштабного запозичення нових психологічних технологій, які здатні активізувати підприємців на розвиток сектора послуг, забезпечити зменшення транзакційних витрат, підвищити загальну ефективність підприємництва, що потребує поліпшення підготовки фахівців підприємницької діяльності, та розвиток їх професійної надійності

Аналіз останніх публікацій. Виокремлення рівнів вивчення особистісної надійності ґрунтується на ідеї багаторівневої психологічної організації особистості й отримала осмислення в роботах Б.Г. Ананьєва [1], Б.Ф. Ломова [9], згідно з цією ідеєю людина є біосоціальною істотою, наділена свідомістю і здатністю до діяльності. Відповідно до неї особистісну надійність можна розглядати на індивідуальному, суб'єктному та соціальному рівнях. Індивідуальний рівень передбачає врахування вікових, статевих, конституціональних особливостей, нейродинамічних властивостей, динаміку психофізіологічних функцій, особливості темпераменту фахівця.

Обґрунтування методу моделювання наведено в працях В.В. Нікандрова [13], С.Д. Максименка [10], О.Л. Осадчук [15]. Дослідники стверджують, що моделювання – це вивчення будь-яких явищ, процесів або систем об'єктів шляхом побудови й вивчення їх моделей. Метод моделювання в психології – це засіб вивчення психічної реальності за допомогою сконструйованих схем предмета або явища. В.О. Штофф визначає модель як ідеальну або матеріально реалізовану систему, яка «відображаючи або відтворюючи об'єкт дослідження, здатна заміщати його так, що її вивчення дає нову інформацію про об'єкт» [16, с.19]. В.В. Нікандров вважає, що психологічне моделювання є невід'ємною формою всіх видів психологічної роботи: дослідження, діагностика, консультування, корекція [13].

О.О. Волошина дотримується думки, що підприємницька діяльність є особливим видом професійної діяльності, яка має власний предмет праці, висуває певні психологічні вимоги до суб'єкта діяльності (підприємця), сукупність його компетенцій, має спеціальну професійну освіту тощо [4]. Виходячи з такого тлумачення підприємництва, О.В. Креденцер розглядає його, як самостійну, систематичну, новаторську, на власний ризик підприємця, з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, які здійснюються у встановленому законодавством порядку з метою самореалізації, отримання прибутку та задоволення своїх потреб та суспільства [8]. Сутність підприємницької діяльності авторами розкривається в реалізації основних її функцій, серед яких: продукування нових ідей (інноваційна); впровадження нових форм та методів організації виробництва (управлінська); ефективне використання різних ресурсів з метою отримання прибутку і соціального ефекту (ресурсна, соціальна); економічна, ризикова функція [4, 8].

Формулювання мети і завдань статті. *Мета дослідження:* обґрунтувати розвиток особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності та побудувати її моделі.

Виклад методики і результатів дослідження. У нашому дослідженні, при вивченні розвитку особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності та побудові її моделі, виділені компоненти у її структурі, згідно теорії діяльності. У цьому сенсі основні блоки відображають зміст процесу діяльності, мету, засоби, методи, результати, а також в них розкривається специфіка процесу розвитку особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності. Дані положення враховані в моделі при виборі форм і методів розвитку особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності. Основними її компонентами є: мета, завдання, закономірності, принципи, напрями професійної діяльності, які реалізовані в змістовно-функціональному та організаційному блоках, використовуючи методи діагностики і отримання її результатів (табл. 1, 2, 3).

Структурно-функціональна схема компонентів професійної надійності суб'єктів підприємницької діяльності		
Компоненти професійної надійності	Функції	Критерії оцінювання
Емоційно-вольові	Самоконтроль, відповідальність, саморегуляція, морально-етична поведінка.	Гнучкість поведінки, урівноваженість.
Мотиваційно-ціннісні	Мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації, професійний потенціал, професійний ресурс.	Альтруїстичність, спрямованість на справу, на спілкування, мотиваційно-ціннісне ставлення, до професійної діяльності.
Когнітивні	Інтелектуальний ресурс, накопичення професійних знань, теоретична діяльність.	Якісні показники пізнавальних процесів.
Психологічна культура	Психологічна сумісність, позитивні взаємини та міжособистісні.	Комунікативна толерантність, культура спілкування.
Самовідношення	Самоповага, позитивне ставлення до себе та інших.	Організаторські здібності, соціальна бажаність.

Розглядаючи професійні ролі фахівців, дослідники стверджують, що фахівець-«інтегратор» відповідає за стабільність бізнесу, створюючи систему цінностей, яка мотивує персонал на співпрацю, забезпечує процес командування (team building), адаптує ідеї керівництва та забезпечує найкраще їх розуміння командою, оперує ресурсами організації [10].

Нами були доповнені назви ролей з урахуванням відповідності їх змістовним компонентам особистісної надійності та видами діяльності підприємців, в результаті чого було виокремлено наступні ролі: «новатор-підприємець»; «господарник-виробник результатів»; «керівник-адміністратор»; «лідер-інтегратор» (табл. 2).

Перебуваючи у ролі «новатора-підприємця», суб'єкт підприємницької діяльності здійснює інноваційну функцію, яка передбачає здійснення інновацій (нововведень), освоєння нової продукції, нових технологій та нових форм організації виробництва і праці, пошук нових ринків збуту, нових засобів задоволення потреб споживача, перехід від традиційних до нових форм господарювання, які не мають аналогів у господарській діяльності.

З позиції ролі «господарник-виробник результатів» підприємцем забезпечується економічна, ризикова функція (функція ризику), яка полягає у необхідності прийняття рішень, які спрямовані на досягнення успіху, але не гарантують його через невизначеність та мінливість економічної ситуації. Підприємець ризикує не лише власним майном, своєю власністю, вкладеними коштами, а й своєю працею, своїм часом, і, в решті-решт, діловою репутацією.

Змістово-функціональний блок моделі розвитку особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності

Змістові компоненти особистісної надійності	Види та зміст професійної діяльності			
	Інноваційна (творча)	Економічна	Організаторська	Комунікативно-соціальна
Ціннісно-сміслові	Генерування та реалізація нових комерційних ідей, здійснення техніко-економічних, наукових розробок, проектів, що пов'язані з господарським ризиком.	Принциповість, моральність у прийнятті професійних рішень, використання етичних методів конкуренції.	Відповідальність за рішення, що приймаються, здатність створювати цінність, спираючись на свій попередній досвід і взаємодію з іншими.	Гуманне ставлення до людей, суспільства, цінність співпраці з іншими.
Поведінкові	Можливість виходу за межі сформованих установок і поведінкових стереотипів, додання бар'єрів, пов'язаних із неоднозначністю, невизначеністю та ризиками.	Реалізація правових норм у фінансово-економічній діяльності та вибір демократичної стратегії поведінки.	Організаторські здібності, уміння аналізувати і приймати рішення.	Досвід володіння навичками взаємодії з людьми, уміння працювати в колективі.
Мотиваційні	Мотиваційна готовність до інноваційної поведінки, професійні установки, інтереси, прагнення займатися інноваційною та творчою діяльністю.	Відповідальність за правомірність і обґрунтованість діяльності.	Готовність будувати свою роботу на основі поточного і перспективного планування.	Формування стимулюючого механізму ефективного використання трудових, інформаційних, інтелектуальних ресурсів.
Емоційно-вольові	Ініціативність, схильність до розумного ризику, сміливість і незалежність у судженнях, оптимізм, високий рівень самооцінки.	Самоконтроль, самокорекція відповідно до морально-етичних норм, професійної етики, ідеалів професійної діяльності, здійснення самооцінки економічної поведінки.	Твердість і наполегливість при виконанні прийнятих рішень.	Самовладання, толерантність в спілкуванні і поведінці, емоційна зрілість.
Когнітивні	Моделювання варіантів розвитку подальших подій і способів їх	Систематичність економічних, правових знань,	Володіння знаннями методів ухвалення	Володіння знаннями з психолого-

	вирішення; швидке прийняття рішень з урахуванням ймовірнісного прогнозу розвитку подій, креативність, керування зміною, інновацією та зростанням.	сформованість економічного типу мислення, фінансова та економічна грамотність.	управлінських рішень.	педагогічних особливостей підприємницько-управлінської діяльності, соціальний інтелект.
Професійна роль (функції)	«новатор-підприємець» (інноваційна)	«господарник-виробник результатів» (економічна, ризикова)	«керівник-адміністратор» (управлінська)	«лідер-інтегратор» (соціальна, ресурсна)

Роль «керівника-адміністратора» передбачає здійснення підприємцем управлінської функції - це прийняття управлінських рішень на всіх стадіях виробничої та збутової діяльності, здійснення організації, планування та контролю виробництва. Так, перебуваючи у ролі «лідера-інтегратора», підприємець виконує соціальну, ресурсну функцію, яка полягає в тому, що підприємець бере на себе ініціативу поєднання фінансових, виробничих, матеріальних, сировинних, людських, інформаційних, інтелектуальних та інших ресурсів у процесі виробництва товару чи надання послуг, організовує виробництво, розподіляє засоби виробництва і трудову діяльність.

До форм психологічної підтримки розвитку особистісної надійності можна віднести: психологічну профілактику – сприяння повноцінному соціально-професійному розвитку особистості, малих груп і колективів, попередження можливих особистісних і міжособистісних проблем, соціально-психологічних конфліктів, включаючи надання рекомендацій з поліпшення соціально-психологічних умов самореалізації особистості, малих груп і колективів з урахуванням соціально-психологічних стосунків [2]. Основними напрямками психологічної підтримки можуть бути: психологічне консультування, психологічна корекція, професійна реабілітація, тренінги, метод кейсів, коучинг та інші.

Психологічне консультування – надання допомоги особистості в її самопізнанні, адекватній самооцінці і адаптації до реальних життєвих умов, формуванні ціннісно-мотиваційної сфери, подоланні кризових ситуацій, професійних деформацій; досягнення емоційної стійкості, сприяння безперервному особистісному та професійному зростанню і саморозвитку, включаючи консультації керівників з питань роботи з персоналом [2].

Психологічна корекція – це активний психологічний вплив, направлений на усунення відхилень в особистісному і професійному розвитку, гармонізацію особистості та міжособистісних стосунків в конкретних соціально-психологічних умовах [5].

Професійна реабілітація розуміється як процес, який мобілізує особистісні адаптаційні механізми при забезпеченні необхідних умов в зовнішньому середовищі (соціальному, психологічному, природному). Реабілітація передбачає повернення того, що є втраченим або може бути втрачено у зв'язку зі зміною умов. Головне в реабілітації – правильне визначення предмету і реструктуризація віртуальних атрибутів особистісних життєвих сенсів [5].

З метою розвитку надійності також використовуються тренінги. З них до основних належать: трансактний аналіз, психодрама, інтелектуальний тренінг, тренінг рефлексії, рольова гра, тренінг соціальних і життєвих умінь. Усе різноманіття методів

використовується з метою розвитку особистісної надійності в тренінгах, що можна об'єднати в наступні групи: дискусійні методи (групові дискусії, тренінг ведення переговорів, партнерського спілкування та ін.); ігрові методи (рольові і ділові ігри, психодрама, трансактний аналіз та ін.), релаксаційні методи (техніка релаксації і медитації); інтелектуальні тренінги (тренінги рефлексії і креативності); сенситивні тренінги (тренування міжособистісної чуйності, упевненості в собі); психогімнастичні вправи.

Таблиця 3

Організаційний блок моделі розвитку особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності

№ п/п	Характеристики надійності	Методи досягнення результатів	Принципи підвищення надійності	Змістові аспекти надійності
1	Ціннісно-сміслові	Поєднання індивідуальних методів і методів розвитку особистості в колективі.	Єдність методів формування особистісної надійності і технології підготовки фахівця.	Усвідомлення соціальної значущості і особистої відповідальності за результати діяльності.
2	Поведінкові	Методи ухвалення рішень у підприємницькій діяльності.	Ухвалення оптимальних рішень при виконанні функціональних обов'язків.	Здатність реалізувати свої знання, уміння, досвід для успішної діяльності.
3	Мотиваційні	Методи формування мотивації на досягнення успішної діяльності.	Цілеспрямованого формування результатів професійної діяльності при самореалізації.	Усвідомленість необхідності постійного вдосконалення підприємницької діяльності.
4	Емоційно-вольові	Методи саморегуляції і активізації, доведення результатів до функціонально-універсального вигляду.	Регуляції процесів формування емоційно-вольових актів в процесі професійної підготовки.	Прагнення і готовність реалізувати свій потенціал, постійне самовдосконалення.
5	Когнітивні	Методи надання результатів в образно-наочному й логічному вигляді.	Володіння технікою доведення результатів діяльності до завершеного вигляду.	Наявність знань, умінь, досвіду для успішної і ефективної діяльності.

Ефективність реалізації тренінгових занять забезпечується дотриманням наступних умов: чітке формулювання запиту на тренінги та якісно адаптовані для цього тренінгові програми; вміння тренерів організовувати конструктивну атмосферу в групі, їх активність, високу працездатність, особистісну вмотивованість та інші розвинуті професійні та особистісні якості; компетентне формування груп (за критеріями однорідності, досвіду,

посадового статусу); психологічна сумісність тренера та групи; бажання підприємців навчатися і розвиватися та мати спрямованість на отримання високих результатів у професії; необхідність підтримання позитивного спілкування, вирішування міжособистісних конфліктів та не перенесення їх на тренінг; організація спостережень, інтерв'ю, тестувань психологічних і професійних вимірювань феноменів учасників до і після тренінгу; цілеспрямована робота щодо зміцнення позитивних тренінгових ефектів, що забезпечує застосування під час професійної діяльності, знань та навичок, які отримали на тренінгу [7, 11].

Метод кейсів – це метод навчання, який використовує опис реальних економічних, соціальних і бізнес-ситуацій. Учасники повинні досліджувати ситуацію, розібратися в суті проблем, запропонувати можливі рішення і вибрати найкраще з них. Кейси ґрунтуються на реальному, фактичному матеріалі або ж наближені до реальної ситуації. Суть технології полягає в тому, що в основі його використовується опис конкретних ситуацій або випадку (від англійського «case» - випадок). По-перше, бажано, щоб представлений для аналізу випадок відображав реальну життєву ситуацію. По-друге, в описі має бути присутня проблема або ряд прямих чи непрямих труднощів, протиріч, прихованих завдань для вирішення дослідником. По-третє, потрібно оволодіння попереднім комплексом теоретичних знань для використання їх у практичній площині вирішення конкретної проблеми або низки проблем. У процесі роботи над кейсом часто потрібно додаткове інформаційне підживлення самих учасників роботи над аналізом ситуації. В кінцевому результаті фахівці знаходять власні висновки, рішення проблемної ситуації і, нерідко, неоднозначні, множинні рішення. Основними поняттями, що використовуються в кейс-технології, є поняття «ситуація» і «аналіз», а також похідне від них - «аналіз ситуації». Термін «ситуація» може розумітися як стан, подія, дія, поворотний момент для прийняття рішення, набір певних взаємопов'язаних фактів, яке містить в собі протиріччя, необхідність оцінки або способів виходу на новий рівень. Ситуація, бажано, повинна бути представлена в динаміці зміни. Однак об'єктивні чи суб'єктивні причини впливають на ситуацію в її невизначеності. Виходячи з цього, необхідно на основі аналізу знайти адекватні ситуативні рішення, якщо це пов'язано з управлінським рішенням в бізнесі [14]. Завданням цього методу є максимальне залучення кожного учасника до самостійної роботи з метою вирішення порушеної проблеми. Така технологія сприяє розвитку в учасниках занять самостійного мислення, вміння вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловити свою. За допомогою цього методу фахівці мають можливість проявити і удосконалити аналітичні та оціночні навички, навчитися працювати в команді, знаходити найбільш раціональне рішення порушеної проблеми. Найважливіше те, що даний підхід виходить за межі навчального простору, сягає сфери професійних рішень проблем у цій галузі знань, формує інтерес і профільну мотивацію [14]. Відмітимо, що метод кейсів дає унікальну можливість вивчити складні чи емоційно значущі питання, пов'язані з ризиком для власного життя чи певних його обставин. Цей метод дозволяє навчатися без хвилювання і тривоги за можливі неприємні наслідки, які можуть виникнути в ситуації неправильного прийняття рішення. Саме тому цей метод пропонується для розвитку навичок у вирішенні проблем та прийнятті рішень [6].

Коучинг – це сучасна технологія, яка використовується для розвитку потенціалу людей і команд, для досягнення заздалегідь узгоджених цілей та докорінної зміни моделей поведінки, що призводить до розкриття внутрішнього потенціалу особистості.

У процесі коучингу відбувається розкриття потенціалу людини, розвиток її професійних та особистих якостей, завдяки чому розвиваються нові здібності й навички, які підвищують ефективність роботи та покращують якість життя людини в цілому. Коучинг може бути використано як універсальну технологію, яка дозволяє ефективно працювати на суб'єкт-суб'єктному рівні, тобто вміти керувати собою, своїм станом, своїми ресурсами, допомагати іншим у розвитку особистісного потенціалу, у підвищенні особистої ефективності, розвивати навички комунікації, будувати конструктивні відносини з колегами, які максимально підвищують ефективність вирішення актуальних життєвих завдань тощо [12].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розгляд розвитку особистісної надійності на суб'єктному рівні стає можливим за допомогою використання уявлень про суб'єктність особистості як складної психологічної якості, що об'єднує різні рівні прояву активного, ініціативного, інтеграційного, системного початків. Розуміння суб'єктності у психології пов'язане з тлумаченням суті даного поняття як перетворення людини на суб'єкт власної життєдіяльності і як особливий рівень розвитку її самосвідомості. На соціальному рівні особистість є об'єктом дослідження стійкої системи соціально значущих рис, які особа виробляє в процесі соціалізації і засвоєння соціокультурного досвіду та реалізує в процесі соціальних зв'язків через активну предметну діяльність та спілкування. Моделювання розвитку особистісної надійності, як процесу, може проводитися в декілька етапів: формування *когнітивної моделі* об'єкта на основі особливостей сприйняття, установок, цінностей, інтересів; побудова *змістовної моделі*, яка відображає упорядковану інформацію про поведінку об'єкта, його зв'язки з зовнішнім світом, закономірності функціонування, які не вдається виявити при інших способах аналізу; *апробація моделі* на практиці і постановка завдання щодо подальшого супроводу дослідження ефекту розвитку та пошук необхідної інформації для розробки можливих альтернативних рішень.

Список використаних джерел:

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания / Б.Г. Ананьев. – СПб.: Питер, 2001. – 272 с.
2. Багиев Г.Л., Наумов В.Н. Руководство к практическим занятиям по маркетингу с использованием кейс-метода [Електроний ресурс] // Энциклопедия маркетинга. – Режим доступа: <http://www.marketing.spb.ru/read/m21/>.
3. Вагонова О.Г. Бізнес-освіта як чинник імплементації економіки знань / О.Г. Вагонова, О.В.Горпинич, В.А. Шаповал // Економічний вісник Національного гірничого університету. - 2017. - № 3. - С. 142-154.
4. Волошина О.О. Еволюція наукових поглядів на сутність та функції підприємництва /О.О. Волошина, Д.Д. Бруєв // Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии. - 2017. - №2. - С. 142-147.
5. Гейко С.В. Соціально-психологічні особливості корекції полісистемної цілісності особистості /С.В. Гейко // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. - № 3 (41). – С. 6-15.
6. Гуревич А.М. Ролевые игры и кейсы в бизнес-тренингах / А.М. Гуревич. – СПб., 2006. – 76 с.
7. Євсюков О.Ф. Тренінговий метод формування управлінської компетентності у курсантів ВВНЗ/ О.Ф. Євсюков, О.Б. Нікітюк: зб. наук. праць Харків. ун-ту Повітряних сил. – 2010. – Вип. 3 (25). - С. 194-196.

8. Креденцер О.В. Основні підходи до розуміння сутності феномену підприємництва / О.В. Креденцер // Вісник Національного технічного університету України «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: зб. наук. праць. – К.: Політехніка, 2005. – № 3. – Ч. 1. – С. 133–140.
9. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф. Ломов. – М.: Наука, 1999. – 350 с.
10. Максименко С.Д. Фахівця потрібно моделювати: Наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності/ С.Д. Максименко, О.М. Пелех // Рідна школа. – 1994. № 3-4. - С.70-78.
11. Мельничук І.М. Психолого-педагогічний тренінг як активний засіб підвищення комунікативної компетентності майбутнього фахівця фінансово-економічної сфери/ Мельничук І.М., В.Я. Чорний // Педагогічний альманах. – 2010. – Вип. № 6. – С. 97-101.
12. Нежинська О.О. Основи коучингу: навчальний посібник / О.О. Нежинська, В.М. Тищенко. – К.; Х.: ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2017. – 220 с.
13. Никандров В.В. Метод моделирования в психологии: учеб. пособие / В.В. Никандров. – СПб.: Речь, 2003. – 55 с.
14. Осіна Н.А. Кейс-метод як спосіб формування життєвих компетентностей учнів. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/keys-metod-yak-sposib-formuvannya-zhittevih-kompetentnostey-uchniv-13118.html>
15. Осадчук О.Л. Профессиональная надежность педагога: теоретико-методологический анализ: монография / О.Л. Осадчук. – Омск: КАН, 2007. – 302 с.
16. Штофф В.А. Моделирование и философия / В.А Штофф. – М.: «Наука», 1966. – 302 с.

References transliterated

1. Ananeva B.G. (2001) *O problemah sovremennogo chelovekoznaniya [Problems of modern human knowledge]* SPb.: Piter [in Russian].
2. Bagiev G.L., & Naumov V.N. *Rukovodstvo k prakticheskim zanyatiyam po marketingu s ispolzovaniem keys-metoda [A Guide to Practical Marketing Lessons Using the Case Method]. marketing.spb.ru*. Retrieved from <http://www.marketing.spb.ru/read/m21/> [in Russian].
3. Vagonova O.G. (2017) *Biznes-osvita yak chinnik implementatsiyi ekonomiki znan [Business education as a factor in the implementation of knowledge economy]* *Ekonomichniy visnik Natsionalnogo girmichogo universitetu*. Vol 3, 142-154. [in Ukrainian].
4. Voloshina O.O. (2017) *Evolyutsiya naukovih poglyadiv na sutnist ta funktsiyi pidpriemnitstva [Evolution of scientific views on the essence and functions of entrepreneurship]. Nauchnyy vestnik Donbasskoy gosudarstvennoy mashinostroytelnoy akademii*. Vol 2, 142-147. [in Ukrainian].
5. Geyko S.V. (2016) *Sotsialno-psihologichni osoblivosti korektsiyi polisistemnoyi tsilisnosti osobistosti [Socio-psychological peculiarities of correction of polysystem integrity of personality]* *Teoretichni i prikladni problemi psihologiyi: zb. nauk. prats Shidnoukrayinskogo natsionalnogo universitetu im. V. Dalya*. Vol 3 (41), 6-15. [in Ukrainian].
6. Gurevich A.M. (2006) *Rolevyie igry i keysyi v biznes-treningah. [Role-playing games and case studies in business training]*. SPb. [in Russian].
7. Evsyukov O.F. (2010) *Treningoviy metod formuvannya upravlinskoyi kompetentnosti u kursantiv VVNZ [Training method for forming managerial competency in cadets of VVNZ]* *Zb. nauk. prats Harkivskogo universitetu Povitryanih sil*. Vol. 3 (25). 194-196. [in Ukrainian].
8. Kredentser O.V. (2005) *Osnovni pidhodi do rozuminnya sutnosti fenomenu pidpriemnitstva [Basic Approaches to Understanding the Essence of the Business Phenomenon]* *Visnik Natsionalnogo tehniknogo universitetu Ukrayini «Kiyivskiy politehnikniy institut». Filosofiya. Psihologiya. Pedagogika: zb. nauk. prats*. Vol 3. – Ch. 1 133–140. [in Ukrainian].
9. Lomov B.F. (1999) *Metodologicheskie i teoreticheskie problemy psihologii [Methodological and theoretical problems of psychology]* M.: Nauka [in Russian].

10. Maksimenko S.D. (1994) Fahivtsya potribno modelyuvati: Naukovi osnovi gotovnosti vipusknika pedvuzu do pedagogichnoyi diyalnosti [The specialist needs to be modeled: Scientific fundamentals of readiness of the graduate of the teacher's pedagogical department] *Ridna shkola*. Vol 3-4. S.70 [in Ukrainian].
11. Melnichuk I.M. (2010) Psihologo-pedagogichniy trening yak aktivniy zasib pidvischennya komunikativnoyi kompetentnosti maybutnogo fahivtsya finansovo-ekonomichnoyi sferi [Psychological-pedagogical training as an active tool for improving the communicative competence of a future specialist in the financial and economic sphere] *Pedagogichniy almanah*. Vol 6. 97-101. [in Ukrainian].
12. Nezhinska O.O.(2017) *Osnovi kouchingu: navchalniy posibnik [Fundamentals of coaching: tutorial]* Kharkiv.; H.: TOV «DISA PLYUS» [in Ukrainian].
13. Nikandrov V.V. (2003) *Metod modelirovaniya v psihologii: ucheb. posobie [Method of modeling in psychology: study. manual]* SPb.: Rech.,. [in Russian].
14. Osina N.A. «Keys-metod yak sposib formuvannya zhittevih kompetentnostey uchniv» [Case method as a way of forming students' vital competencies] *naurok.com.ua*. Retrieved from <https://naurok.com.ua/keys-metod-yak-sposib-formuvannya-zhittevih-kompetentnostey-uchniv-13118.html>. [in Ukrainian].
15. Osadchuk O.L. (2007) *Professionalnaya nadezhnost pedagoga: teoretiko-metodologicheskii analiz: monografiya [Professional reliability of the teacher: theoretical and methodological analysis: monograph]* Omsk: KAN. [in Russian].
16. Shtoff V.A. (1966) *Modelirovanie i filosofiya [Modeling and Philosophy]* Moskow.: «Nauka». [in Russian].

Lantukh I.V. Modeling the process of personal reliability development of subjects of entrepreneurial activity. The article deals with the psychological peculiarities of the reliability of entrepreneurs and their development in the process of training and professional activity. The problems of modeling the process of personal reliability development of subjects of entrepreneurial activity are revealed. Consideration of the development of personal reliability at the subjective level becomes possible by using the notions of the subjectivity of the individual as a complex psychological quality, uniting different levels of demonstrating active, initiative, integration, systemic beginnings. Conception of subjectivity in psychology is associated with the interpretation of the essence of this concept as the transformation of a human into the subject of his own life and as a special level of development of his consciousness. At the social level, a person is the object of studying a stable system of socially significant features that one makes in the process of socialization and assimilation of socio-cultural experience and implements in the process of social relationships through active subject activity and communication.

Modeling the development of personal reliability, as a process, can be carried out in several stages: the formation of a cognitive model of an object based on the features of perception, attitudes, values, interests; construction of a *content model* that displays regulated information about the behavior of the object, its connection with the outside world, regularity of functioning, which can not be found in other methods of analysis; *approbation of the model* in practice and setting the task of the further support of the study, effect of the development and searching for the necessary information for the development of possible alternative solutions.

Key words: reliability, entrepreneur, modeling, development of personal reliability, professional activity of entrepreneurs, professional reliability of entrepreneurs.